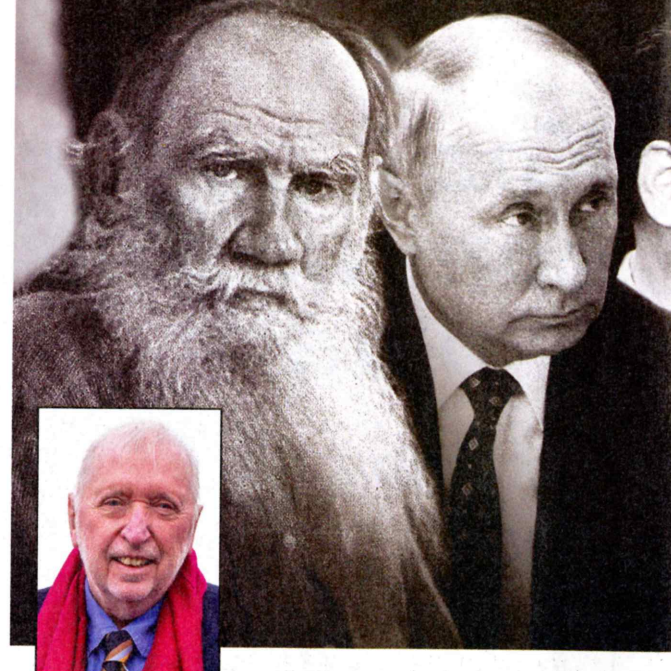

Poskus z resničnostjo (Esej o Tolstoju, Putinu, Xi Jinpingu in Tinetu Hribarju)

Dr. Dimitrij Rupel, sociolog, politik, pisatelj in publicist |
Montaža Demokracija, STA/Tamino Petelinšek, Dpa, Xinhua;
Arhiv Demokracije, Wikipedia/Miško Kranjec, Igor Zaharenko

Celo v moderni politiki tupatam srečamo izjavo, da je resnic več: naša je drugačna od vaše!

v resnico zgodila, na koncu pa se njeni junaki predstavijo kot igralci, kar nas pomiri in vrne v realnost ulice, dela, »realnega časa« itn.

Pogosto naletimo na tekste in dela, ki se ukvarjajo z dogodki, ki se niso zgodili; z osebami, ki jih ni nikoli bilo, ali pa z resničnimi osebami, ki jim pripisujejo, da so sodelovali v dogodkih, ki se niso zgodili. Pisatelja nemara zanima, kaj bi bilo, ko bi bil potek dogodkov drugačen ali celo nasproten tistemu, o katerem pričajo časopisi in zgodovinarji. Med temi pojavi se skrivajo še druge uganke, saj nekateri avtorji, da bi se zaščitili pred policisti, tožilci in sodniki, uporabljajo psevdonime, na začetku njihovih del pa piše, da so podobnosti z dogodki, ki so se v resnici zgodili, zgolj naključne; torej pisci oz. umetniki niso odgovorni za upodobljena dejstva, trditve, hipoteze itn.

3. Ponarejanje

V najnovejših časih pa se nekatere okoliščine spreminjajo, včasih prav korenito. Pojavljajo se »fake news« in različni ponaredki; neznatni dogodki se razrasejo v usodne prelomnice, usodne prelomnice pa se izgubljajo v soparici političnih retuš, prilagoditev, digresij, revizij in reinterpretacij.

Posebej priročni prostori za kaj takega so mediji, priročni dejavniki pa novinarke in novinarji. Po škandalu z nemškim novinarjem Relotiusom, za katerega smo morda izvedeli po naključju (in primer ni osamljen), smo zasuti in poplavljeni z različnimi dvomi in sumničenji, ki navsezadnje lahko pristanejo na sodiščih, kjer nimajo niti primernih izkušenj niti dovolj poštenjakov; ali pa gremo mimo njih, oni pa mimo nas.

Pokojni profesor Dušan Pirjevec (mož, ki je v mladosti od blizu spoznal partijski »agitprop«) je nekoč – v prijateljskem krogu – rekel: »Kar se največkrat pojavi in ponovi, postane (zgodovinska) resnica.« V teh dneh smo soočeni z novimi pojavi zgoraj opisane vrste.

V tednu, ko sem se še posebej aktivno ukvarjal s »priročnikom za zagovornike in nasprotnike slovenske osamosvojitve«, sem na elektronski naslov dobil sporočilo o nenavadnih stališčih prijatelja iz časov osamosvajanja:

Stališče o odnosu med EU in Rusijo:

»Spomnimo se velike evforije, s katero je nemška predsednica Evropske komisije pozdravila oboroževalno združitev celotne Unije proti Rusiji (veliki zmagovalki nad zahodnima Evropejcem, velikima osvajalcema in morilcema Napoleonom in Hitlerjem), seveda ob fanatični podpori slovenskega Vojnega Hujskača.«

Stališče o Kitajski:

»Tudi kitajska revolucija, še bolj krvava, ni prinesla le zla, ampak, navsezadnje, blagostanje in digitalni gospodarski razvoj, s katerim bo zares, kar Rusom ni uspelo, ekonomsko prehitela Zahod.«

Stališče o osamosvojitvi:

»Čprav je zvezni državni tožilec Bakić leta 1987 naju s Spomenko zaradi tekstov v Prispevkih za slovenski nacionalni program uvrstil na listo petih obtožencev (hkrati še Jožeta Pučnika, Ivana Urbančiča in Marjana Rožanca) z obtožbo, ki nam je grozila z desetimi leti zapor, do sojenja, ob več kot enoletnem natezanju politične faramucike, ni prišlo. Zahvaljujem se Milanu Kučanu, Stanetu Dolancu, moral pa bi se bržkone še komu, da sta preprečila dovršitev tega sodno političnega procesa. Največjo srečo pa sva imela, da ob napadu Ju-

Spomenka in Tine Hribar dandanes relativizirata dosežke iz osamosvojitvenega leta 1991.

goslovanske ljudske armade srbski oficirji zaradi norosti tedanjega obrambnega ministra Janeza Janše niso zbombardirali Ljubljane in Slovenije, tako kot so Rusi Čečenijo in njeno glavno mesto Grozni. Tudi za zaustavitev tega letalskega napada, ki je bil že v teku, je imel največje zasluge Kučan, ob njem pa še Janez Drnovšek; in kolikor vem, tudi admiral Stane Brovet. Skušam popravljati krivice, ki so jih tedanji moji prijatelji z vrha Demosa prizadeli nekaterim najvišjim oficirjem JLA slovenskega rodu.«

4. Presenečenje in vrnitev k stvari

Največje presenečenje (in razočaranje) ob branju navedenih mest iz Hribarjeve knjige je povezano s tem, da približno pol stoletja z veseljem in občudovanjem berem dela Tineta Hribarja. V zadnjem času sta to veselje in to občudovanje začela pešati, dokler nista ob navedenih izjavah povsem razpadla.

Najprej moram ugotoviti, da ni mogoče poenostavljati rusko-evropskih odnosov. Kar zadeva Napoleonova osvajanja, Rusi niso bili edini zmagovalci, pač pa je to bila Sveta aliansa, katere del so bili tudi Rusi, navsezadnje (po zaslugi Talleyranda) tudi Francozi. Takrat je vsa Evropa zavrnila Napoleona, vendar se ni maščevala Francozom in tudi ni povsem zavrnila francoske revolucije, ki je – ob nasilju in terorju – med vsemi revolucijami

Bo navsezadnje res veljala »resnica«, da sta samostojno Slovenijo izborila Milan Kučan in Stane Dolanc?

Besedo »resničnost« (večkrat uporabljamo tudi besedo »realnost«) je mogoče razumeti na več načinov. Večinoma si z njo predstavljamo reči in pojave iz vsakdanjega življenja, ki jih je mogoče preskusiti na relativno preprost način.

1. Mnogotere resničnosti

Kot resnično doživljamo tisto, kar je očitno, vidno, slišno in nemara otipljivo. Včasih pravimo, da »videz vara« in da je resničnost skrita ali prikrita, da torej obstaja v nekem polju, ki ni neposredno dostopno našim čutilom. V senci navidezne resničnosti obstaja neka druga, prava resničnost. Raziskovalci, znanstveniki in detektivi se ukvarjajo s tem neočitnim, skritim bistvom stvari in pojavov. Z bistvom stvari se ukvarjajo tudi teologi, umetniki, danes pa predvsem mediji. Seveda je res, pravimo, -saj sem videl na televiziji.

Naj na začetku le namignem, da pojmi kot resničnost, realnost, resnica in bistvo omogočajo vratolomne špekulacije in manipulacije. Težava je v tem, da marsikdaj bistvo ni dokazljivo in ni dostopno na običajen način. Ne gre drugače, kot da dopuščamo več resničnosti, pri čemer o nekaterih ni dovoljeno dvomiti, nekaterih (recimo pesniške resničnosti) pa ni priporočljivo preveč preučevati ali razčlenjevati, ker bi s tem dragoceno resničnost podrli ali celo uničili.

Kot rečeno, dopuščamo različne resničnosti. To dopuščanje ponekod razumejo, da ima pravico do statusa resničnosti tudi resničnost, ki ni niti znanstvena, niti verska, niti umetniška, ampak spada med vsakdanje resničnosti, vendar se ne sklada z dokazljivimi dejstvi. Gre za t. i. kontrafaktične trditve oz. domneve, ki so utemeljene na posebni, vendar niti umetniški, niti religiozni vrsti domi-

šljije, niti na znanstveni ekspertizi. Takšne trditve oz. domneve so značilne za posebno vrsto politike. Celo v moderni politiki tupatam srečamo izjavo, da je resnic več: naša je drugačna od vaše! (Npr.: Niso zmagali vaši, ampak naši!) Veljavnost drugačne resnice je mogoče dokazovati z nasiljem in vsakovrstnimi zvijačami, za katere je potrebna posebna organizacija, ki ima dovolj denarja in sploh moč prepričevanja. Enostrankarski režimi, diktature, mafijske združbe in podobne organizacije lahko vzdržujejo resničnost, ki se ne sklada niti z običajno, niti z znanstveno, niti z religiozno, niti z umetniško resničnostjo.

2. Literarna resničnost

Lev Tolstoj opisuje umiranje kneza Andreja Bolkonskega na približno 15 straneh v 14., 15. in 16. poglavju prve knjige četrtega dela Vojne in miru. Vrhunec Tolstojevega poročila zadeva »vprašanje zaprtih vrat«. Tolstoj opisuje zunanji videz, vročično stanje in kretanje smrtno ranjenega kneza, navaja njegove redke besede, na več straneh pa izvemo tudi o knezovih mislih in občutkih, sanjah, celo o sanjah, v katerih je zdrav in se trudi zakleniti vrata, za katerimi preži smrt; sanjah, v katerih knez umre, nakar se zbudi:

»Toda takoj ko umre, se spomni, da spi, in še isti hip se potruji in se zbudi ... Ta dan se je za kneza Andreja hkrati s prebujanjem iz spanca začelo prebujanje iz življenja. In to se mu

v primerjavi z dolžino življenja ni zdelo nič počasnejše kot prebujanje iz spanca, če tega primerjamo z dolžino sanj.«

Gre za zagoneten tekst. Podobne pasaže bomo sicer našli v marsikaterem romanu in se ne bomo kaj prida vznemirjali zaradi njihove zagonečnosti. Pisateljem leposlovja je dovoljeno domnevati o notranjem življenju njihovih junakov in pogosto zmorejo toliko domišljije, da opisujejo, kaj čuti in razmišlja umirajoči človek. (O domnevah v zvezi s posmrtnim življenjem tu ne moremo govoriti.)

Govorim o hipotezah, ki so značilne za leposlovje. Leposlovje je v bistvu sestavljeno iz samih hipotez, ki jih ni mogoče preveriti, vendar se zdijo – glede na pisateljev talent – bolj ali manj resnične. Tolstojeve hipoteze o bitkah ruske armade s francosko armado so gotovo v marsikaterem pogledu verjetne in celo ustrezajo dejstvu in pričevanju, toda predvsem so duhovite, dobro formulirane, žive in predstavljive. Tu smo pri abecedi literarne teorije, ki zavrača pojmovanje, da je literatura odraz zunanje realnosti, da zato lahko zavaja in škoduje itn. Primer: Kocbekove novele Strah in pogum. Literarna in sploh umetniška realnost je realnost posebne vrste, zahteva svoj prostor in svoj odnos, njena zagonetnost in celo odlika pa je v tem, da se bralec, poslušalec oz. gledalec – začasno – poistoveti z njo, prepozna določene sestavine itn. Aristotel je že davno opisal to realnost: ganjeni smo, kot da se je zgodba

Po mnenju Tineta Hribarja bi morali biti JLA še hvaležni, ker ni do konca potolkla Slovenije.

Rusija nima nobene pravice vladati Ukrajincem.

Hribarjeva hvala Kučana in Staneta Dolanca, predvsem pa njegova zahvala oficirjem JLA, ker niso zbombardirali Ljubljane in Slovenije, predstavljata svojevrsten škandal.

Ruski predsednik Vladimir Putin posnema tako Stalina kot Hitlerja.

celo Slovencem prinesla marsikaj koristnega, npr. skrb za človekove, narodne in jezikovne pravice, moderno umetnost, filozofijo in sociologijo ... Bolj važno zgodovinsko sporočilo in sporočilo, ki ga bremo tudi pri Tolstoj, je, da se navsezadnje osvajalska vojska – ki se bojuje na tujem ozemlju – na koncu sesuje sama vase. Tako se je zgodilo jugoslovanski vojski, ki je prišla pokorit Slovenijo, ta pa se (tudi po zaslugi Janeza Janše) ni pustila pokoriti. Navsezadnje je bila podobna tudi izkušnja Američanov v Vietnamu in navsezadnje se utegne enako zgoditi tudi Putinu v Ukrajini. Rusija nima nobene pravice do vladanja Ukrajincem!

Še važnejše sporočilo pa je o vključitvi Rusije v Evropo. Berlinskemu kongresu (1814–1815) je sledilo skoraj sto let stabilnosti, ki jo je po »zaslugi« Srbov in Rusov prekinila krvava prva svetovna vojna, nato pa še krvava oktobrska revolucija, ki je povsem zmešala glave slovenskim komunistom in ki ji je Tine Hribar posvetil nekaj najbolj uničujočih političnih komentarjev. Napačne in vsaj medle odločitve v Versaillesu so iz dvajsetih in tridesetih let dvajsetega stoletja naredile usodno

strašljiv čas, ki je Slovencem kljub njihovi rusofiliji oz. slovanofiliji odvzel tretjino ozemlja, ta izid pa se je po drugi svetovni vojni še zaostрил. Komunisti so prevzeli Slovenijo v celoti.

Sovjetska zveza je bila po poletju 1941 sestavni del zavezniškega tabora. Ameriški analitiki se danes sprašujejo, ali ni bila nemara povezava Zahoda s Sovjetsko zvezo odveč. Ko bi se bile ZDA v Evropi angažirale že pred (drugo) vojno, zavezništvo s Sovjetsko zvezo morda ne bi bilo potrebno? Zahod bi bil lahko – v primeru manj naivnih geopolitičnih analiz – porazil fašizem tudi brez sovjetskih komunistov, ki so sicer največjo zmedo povzročili s svojim zavezništvom s Hitlerjem (1939–1941). Te analize in ta vprašanja seveda izvirajo iz groženosti zaradi visokega računa, ki ga je Sovjetska zveza izstavila za zavezništvo v vojni proti fašizmu in nacizmu: ozemlje od Ščočina do Trsta je zagrnila z železno zaveso. Velika zmagovalka nad Napoleonom je bila Sveta aliansa; Stalin in Hitler pa sta se živahno podpirala in posnemala pri generalnem načrtu uničenja zahodne/meščanske civilizacije. Odgovor na vprašanje, zakaj je med drugo vojno umrlo toliko Rusov, bo Hribar našel v knjigah zgodovinarjev, ki so vsekakor zanesljivejši od ruskih ali na-

ših, npr. pri Daviesu, McMeekinu, Simmsu ali Snyderju. Stalin se je podobno kot Hitler poživžgal na človeške žrtve, naši revolucionarji pa so se učili pri njima. Vladimir Putin je današnji Hitler. In kdo se je spajdašil s Hitlerjem? In kdo je današnji Stalin? Glede na najnovejše poteze kitajskega voditelja, ki želi Putinu še en mandat, odgovor ne bi smel biti prav težak.

Kitajska revolucija svojim državljanom ni prinesla blaginje, ampak totalno kontrolo, je pa res blagoslovila nastanek superbogate partijske elite.

Hribarjeva hvala Kučana in Staneta Dolanca, predvsem pa njegova zahvala oficirjem JLA, ker niso zbombardirali Ljubljane in Slovenije, predstavljata svojevrsten škandal. Hribar se je pridružil izbrani družini, ki se je v besnilu zaradi epohalnega poloma socialističnih in komunističnih revolucij, zaradi brezizhodnosti njihove miselnosti, predvsem pa zaradi razpada Sovjetske zveze in Jugoslavije zatekla k uničevalnim dejanjem, sovražnemu govoru in vsakovrstnim špekulacijam. Hribarjevi naročniki ne zapravljajo le davkoplačevalskega denarja, ampak zapravljajo osamosvojitve, kar je nemara glavni slovenski problem. Ampak o tem sem napisal knjigo z naslovom Pomen osamosvojitve. Knjiga je pravkar izšla. [D]